

Krupová Z., Huba J., Krupa E., Polák P.: Ekonomika chovu dojného dobytku v roku 2010: Nižšia produkcia a vyššie jednotkové náklady. In: Agromagazín, roč. 13 č. 11 (2011), s. 14-15.

Ekonomika chovu dojného dobytku v roku 2010: Nižšia produkcia a vyššie jednotkové náklady

Náklady, produkcia a realizačné ceny, to sú základné faktory ovplyvňujúce ekonomický výsledok každého výrobného procesu. V ekonomike chovu jednotlivých kategórií dojného dobytku sa toto pravidlo v minulom roku prejavilo naplno. Ako sa zmenili náklady, realizačné ceny a úžitkovosť?

Ekonomika chovu dojníc ovplyvnená nižšou produkciou

Náklady na chov dojníc boli v minulom roku v nami podrobne analyzovanom súbore 15 chovateľov 5,523 € na kŕmny deň (KD) dojnice. Medziročne tak došlo k miernemu rastu nákladov (+ 0,28 €/KD). Podpísal sa pod to predovšetkým rast cien nakúpených krmív (+12%), pohonných hmôt (dopravné náklady +27%), vyššia hodnota opráv a údržby (+27 %) a odpisov zvierat (+21 %) vyplývajúcich z vyššieho brakovania. Ostatné nákladové položky mierne klesli alebo zostali takmer bez zmeny. Viac ako v nákladoch na kŕmny deň, nastala zmena v jednotkových nákladoch, ktoré medziročne vzrástli o 17 % (+0,052 €/liter mlieka). Pod uvedený fakt sa okrem mierne vyšších nákladov na kŕmny deň podpísala produkcia mlieka, ktorá v medziročnom porovnaní klesla takmer o 1,3 litra/KD. Uvedený negatívny trend tlmila len realizačná cena, ktorá v nami sledovaných chovoch mierne medziročne vzrástla o 2 % na 0,293 €/l mlieka. Celkovo sa tak strata v chove dojníc prehĺbila na 0,074 €/liter predaného mlieka (medziročne o 5 %). Hodnoty jednotlivých nákladových položiek, ako aj jednotkové náklady na liter mlieka nájdete v tabuľke 1. Podrobnejšiu analýzu, vrátane podielu jednotlivých nákladov, nájdete na www.agrobiznis.sk pod hornou lištou „ekonomika a financie – ekonomika agrokomodít“.

Odchov teliat v strate hlavne v dôsledku nižšej ceny

Odchov teliat bol jednou z dvoch kategórií dojných stád dobytku, kde bol zaznamenaný medziročný pokles vlastných nákladov (- 3%). V odchove teliat nastal pokles vo väčšine priamych nákladov, a vzrástli väčšinou hodnoty nepriamych nákladových položiek. Šetrenie v nákladoch na krmivá sa čiastočne prejavilo v nižšej úžitkovosti teliat (priemerný denný prírastok 779 g vs. 792 g v roku 2009). Výsledkom uvedených faktov je, že náklady na tvorbu prírastku a na kilogram živej hmotnosti zostali takmer bez zmeny. Celkovým ekonomickým výsledkom však zamávala cena pri realizácii teliat v minulom roku. V spolupracujúcich podnikoch bola na úrovni 1,835 €/kg pri teľatách realizovaných s priemernou živou hmotnosťou 65 kg. Pre porovnanie, v roku 2009 bola priemerná hmotnosť teliat (86 kg), ako aj ich cena (2,124 €/kg) vyššia. Aj keď väčšinou platí, že so zvyšujúcou sa priemernou živou hmotnosťou, resp. vekom teliat pri predaji ich realizačná cena klesá, čísla z ekonomiky odchovu jasne hovoria o tom, že oveľa väčší vplyv má aktuálna situácia na trhu v danom roku. Žiaľ, v tomto prípade bol tento vplyv negatívny. Nižšia realizačná cena teliat v minulom roku sa následne prejavila v ekonomickom výsledku, keď pri takmer rovnakých jednotkových nákladoch bola strata na jedno predané teľa o 19 € vyššia. V prepočte to znamená, že na každý kilogram realizovaného teľa vznikla chovateľovi strata 0,425 €.

V odchove jalovic vzrástla cena ale aj jednotkové náklady

V ekonomike odchovu jalovic sme zaznamenali podobnú situáciu ako pri teľatách. Náklady na odchov jalovic boli vo výške 1,906 € na 1 KD, čo je v porovnaní s predchádzajúcim obdobím minimálna zmena (+ 3%). Oveľa väčší rozdiel bol v úžitkovosti, keď priemerný denný prírastok medziročne klesol o 8 % (z 637 g na 589 g). Už z tohto porovnania vidieť, že chovatelia sa snažili cez nižšiu spotrebu (v tomto prípade spotrebu krmív) minimalizovať

vplyv rastúcich cien vstupov. Žiaľ, vedľajším efektom bola nižšia úžitkovosť, ktorá v konečnom dôsledku spôsobila zvýšenie jednotkových nákladov. Náklady na kilogram prírastku živej hmotnosti jalovic tak medziročne vzrástli o 11 % a náklady na kilogram živej hmotnosti o 13 %. Aj keď bola realizačná cena jalovic v minulom roku vyššia o takmer 7 % (1,702 €/kg), nedokázala naplno tmiť rast nákladov, čoho výsledkom bola strata 1,354 € na kilogram živej hmotnosti jalovic (tabuľka). V realite to znamenalo, že náklady na odchov jatočnej jalovice s priemernou živou hmotnosťou 440 kg boli vo výške 1345 €, kým tržby len na úrovni 749 €.

Mierne zlepšenie ekonomiky výkrmu býkov

Výkrm býkov bol druhou kategóriou dojného dobytku, kde bol zaznamenaný medziročný pokles nákladov (o 12 %). Znížila sa hodnota vo väčšine nákladových položiek, vzrástli len pracovné náklady, ostatné materiálové náklady a náklady na opravy a údržbu. Podobne ako v ostatných kategóriách však klesla aj úroveň úžitkovosti. Vo výkrme býkov to bolo o 11 % (z 865 g na 785 g/deň). V celkovom zhodnotení bol pokles nákladov intenzívnejší a pozitívne sa prejavil v priemerných nákladoch na produkciu (medziročne -5 %). Napriek miernemu poklesu nákladov však nebol vo výkrme býkov dosiahnutý kladný ekonomický výsledok. Pozitívom je len fakt, že minuloročná strata (0,593 €/kg) bola nižšia ako v predchádzajúcom období (0,697 €/kg v roku 2009). Náklady na produkciu výkrmového býčka s priemernou živou hmotnosťou 459 kg tak boli v minulom roku 990 €, kým realizačná cena bola 718 €. Výsledkom je strata 272 € na jedného vykrmeného býčka.

Náklady verzus tržby

Na záver nám dovoľte „pohrať sa“ s hodnotami produkčných a ekonomických ukazovateľov dosiahnutých v minulom roku. Naším cieľom je nájsť produkčno-ekonomické optimum, ktorým by sa chovatelia mohli priblížiť k vyrovnanému ekonomickému výsledku. Faktom je, že minuloročné šetrenie (pokles nákladov v odchove a vo výkrme, resp. ich minimálny rast v ostatných kategóriách) naznačuje na podlezenie akéhosi „nákladového optima“.

Limitovanie spotreby pri rastúcich cenách vstupov sa totiž prejavilo na poklese úžitkovosti, čo sa ako bumerang vrátilo vo vyšších jednotkových nákladoch. Týmto chceme upozorniť na jeden zásadný fakt a to je, že limitovať sumu nákladov v chove sa nemusí vždy premietnuť do zlepšenia ekonomiky chovu. Hlavným dôvodom sú fixné náklady, ako napríklad opravy, plemenárske a veterinárne náklady, réžie či pracovné náklady (samozrejme, v závislosti od systému odmeňovania), ktoré spolu tvoria veľkú časť nákladov, a ktoré sa vo výrobe takmer nemenia. A preto, čím je nižšia produkcia, tým je ich podiel na liter vyrobeného mlieka alebo kilogram živej hmotnosti jatočného dobytku vyšší. Čo sa žiaľ naplno prejavilo aj v minulom roku.

Predpokladáme, že dosahovanie biologického optima stanoveného pre jednotlivé kategórie a plemená dobytku je základom pre optimalizáciu a teda aj minimalizáciu nákladov na jednotku produkcie. Produkčné optima dojníc pri nákladoch odhadovaných pre tento rok sme publikovali už v aprílovom AGROMAGAZÍNE. Predpokladáme, že priblíženie úžitkovosti k týmto hodnotám by vyvážilo náklady dojníc aj v minulom roku. Okrem produkcie mlieka a prírastkov sú dôležitým produkčným faktorom aj výsledky reprodukcie, ktoré nepriamo a často skryto determinujú nielen ekonomiku produkcie mlieka ale aj teliat (napríklad cez už spomínané fixné náklady na odchované teľa). Na druhej strane váh sú realizačné ceny agrokomodít, ktoré sú dlhodobo pod úrovňou EÚ-priemeru. Podľa oficiálnych údajov bol v minulom roku rozdiel v našich a v EÚ-cenách 12 až 36 %. Príčiny sú rôzne, ale jednoznačne tu veľa nevymyslíme, pokiaľ sa budeme držať zásady „bližšia košeľa ako kabát“. Tak či onak, základným cieľom by malo byť dosiahnutie chovateľsky optimálnej úžitkovosti. Jej naplnenie prinesie každému chovateľovi efektívnejšie využitie nákladov vložených do chovu.

Tento článok bol realizovaný v rámci projektu CEGEZ č. 26220120042.

Zuzana Krupová, Ján Huba, Emil Krupa, Peter Polák

Snímka: M. Dukes

Moderné maštale zabezpečujú pohodu dojníc, ako aj vyššiu produktivitu práce

Tabuľka 1. Štruktúra nákladov v analyzovaných podnikoch (15, resp. 6) v chove dojného dobytká v roku 2010

Kategória dobytká (počet hodnotených stád)	Dojnice (15)	Teľatá (15)	Jalovice (15)	Vysokoteľné jalovice (15)	Výkrm býkov (6)
Úžitkovosť*	15,18	779	589	-	785
Ekonomický ukazovateľ	€/KD	€/KD	€/KD	€/KD	€/KD
Pracovné náklady	0,4403	0,2124	0,1610	0,1915	0,0924
Krmivá vlastné	1,7105	0,8082	0,8655	1,1491	0,8573
Krmivá nakúpené	0,5772	0,3124	0,0901	0,1734	0,0896
Krmivá spolu	2,2877	1,1206	0,9156	1,3208	0,9469
Ostatné materiálové náklady	0,2073	0,0594	0,0390	0,0439	0,0415
Opravy a údržba	0,1021	0,0444	0,0552	0,0180	0,0175
Odpisy dlhodobého majetku	0,3675	0,1268	0,1120	0,1000	0,0897
Odpisy zvierat	0,7362	-	-	-	-
Plemenárske a veterinárne výkony, poisťné, elektrická energia, sociálne náklady a odvody	0,4836	0,1650	0,1247	0,1688	0,0808
Vlastná autodoprava, práce traktorov a iné služby	0,6765	0,1691	0,2981	0,4016	0,1622
Réžia výrobná	0,3576	0,1883	0,1560	0,2567	0,1952
Réžia správna	0,1349	0,0763	0,0832	0,1009	0,0509
Náklady na 1 krmný deň (KD)	5,7934	2,1624	1,9848	2,6039	1,6771
Vedľajší výrobok	0,2699	0,0400	0,0787	0,1178	0,0890
Vlastné náklady na 1 krmný deň (VN/KD)	5,5234	2,1224	1,9061	2,4861	1,5881
VN na 1 kg prírastku	-	2,7262	3,2384	-	2,0230
VN na 1 l mlieka dojníc/ kg živej hmot. ostat.kateg.	0,3638	2,2600	3,0558	-	2,1577
RC na 1 liter/kg	0,2926	1,8352	1,7017	2,0916	1,5651
Zisk/strata na 1 liter/kg	-0,0712	-0,4247	-1,3541	-	-0,5926

* Pri dojniciach: priemerná denná produkcia mlieka (l/KD), pri teľatách, v odchove a vo výkrme: priemerný denný prírastok (g/KD)

Z. Krupová, J. Huba, E. Krupa, P. Polák: Ekonomika chovu dojného dobytká v roku 2010: Nižšia produkcia a vyššie jednotkové náklady. In: Agromagazín, roč. 13 č. 11 (2011), s. 14-15

